

2.2. Брак інститутів, які дозволяють здійснювати передачу результатів досліджень від одного учасника інноваційного процесу до іншого.

Тут слід зазначити:

- нерозвиненість інститутів оцінки результатів наукових досліджень з точки зору їх цінності для виробництва і ринку,
- відсутність системи інформування підприємств про наявні наукові досягнення і результати досліджень (єдиного банку даних),
- брак інститутів поширення інновацій і дифузії інновацій,
- фактична відсутність інститутів фінансування і страхування ризиків інноваційних проектів.

2.3. Фактори, зумовлені слабким розвитком інституту співпраці між фірмами і високими транзакційними витратами:

- недостатньо розвинена ділова культура співробітництва в інноваційних проектах,
- проблеми із захистом прав власності на спільно створюваний продукт.

Зі наведеного вище впливають такі узагальнення:

- Суб'єктами інновацій є конкретні люди, які діють в рамках правил встановлених всередині соціальних груп та інститутів, яким вони належать.
- Не виключаючи об'єктивного значення рівня технічної досконалості пропонованих до впровадження інновацій, все ж таки слід акцентувати увагу на кадрову проблему. У корені кожної групи факторів можна виявити дефіцит тих чи інших знань, навичок, професійних умінь.
- Необхідно цілеспрямовано розвивати інститути, що сприяють пропаганді інноваційного шляху розвитку.
- Чим ясніше визначені і надійніше захищені права власності, тим тісніше зв'язок між діями економічних агентів і темпами інноваційного розвитку.

1. Nizar Becheikh, Re'jean Landry*, Nabil Amara. *Lessons from innovation empirical studies in the manufacturing sector: A systematic review of the literature from 1993–2003* CHSRF/CIHR Chair on Knowledge Transfer and Innovation, Department of Management, Faculty of Business, Laval University, Quebec, QC, Canada/ *Technovation* 26 (2006) 644–664. 2. *Руководство по сбору и интерпретации данных о технологических инновациях, 3-е издание, М. 2005 — 117 с.* 3. *Научно-технический потенциал: структура, динамика, эффективность. — Киев: Наук. думка, 1988. — 347 с.*

В.М. Рогульський

Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана

РОЛЬ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ У РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ ФОНДОВОГО РИНКУ

© Рогульський В.М., 2011

У ринковій моделі розвитку національної економіки важливу роль відіграє ринок цінних паперів, як необхідний сегмент економічної системи держави. На основі відносин, що виникають на цьому ринку, здійснюється трансформація грошового капіталу в цінні папери, які на сучасному етапі стають одним із головних способів залучення фінансових ресурсів суб'єктами господарської діяльності. Рівень розвитку ринку цінних паперів є показником розвитку ринкової економіки, надає економіці певної гнучкості й мобільності, забезпечує можливість швидкого переливу ресурсів із одних галузей в інші та здійснення структурної перебудови виробництва. Саме тому розвиток ринку цінних паперів та його інфраструктури, на нашу думку, має стати стратегічним завданням державної влади в Україні.

В більшості країн світового співтовариства провідним інституційним учасником ринку цінних паперів є банки. Діяльність банків на ринку цінних паперів багатогранна. Вони виступають у ролі емітентів, інвесторів, фінансових посередників та інфраструктурних учасників ринку, займаються непрофесійною і професійною діяльністю з цінними паперами.

Специфічність банківських установ порівняно з іншими учасниками ринку полягає у відсутності на фондовому ринку інститутів, які можуть здійснювати такий широкий спектр операцій з цінними паперами [1].

По-перше, депозитарну діяльність зберігача цінних паперів можуть здійснювати лише торговці цінними паперами та банки.

По-друге, діяльність щодо ведення реєстрів власників іменних цінних паперів для реєстратора є виключним видом його діяльності, який не може поєднуватися з іншими видами діяльності, крім депозитарної. Лише банки здійснюють даний вид діяльності у поєднанні з іншими операціями на ринку цінних паперів шляхом створення відокремленого підрозділу.

По-третє, здійснення діяльності торговців цінними паперами та діяльності з управління активами інституційних інвесторів (крім банків) є виключним видом діяльності.

Особливістю банків, як суб'єктів інфраструктури фондового ринку, є також значно ширші можливості, порівняно з іншими учасниками ринку, щодо розширення клієнтської бази. Суб'єктам ринку, які стали клієнтами банку, при залученні депозитів та при видачі кредитів, можуть бути запропоновані послуги щодо операцій з цінними паперами. Крім того, лише банки можуть укласти угоди з валютними деривативами.

Все це зумовлює провідну роль банків у формуванні інфраструктури ринку цінних паперів.

Активність банків як професійних учасників ринку цінних паперів значною мірою визначається моделлю організації цього ринку (банківська, небанківська, змішана), що діє в тій чи іншій країні. Згідно з українським законодавством банки можуть займатися професійною діяльністю на ринку цінних паперів при наявності відповідного дозволу ДКЦПФР.

Професійна діяльність на фондовому ринку – діяльність юридичних осіб з надання фінансових та інших послуг у сфері розміщення та обігу цінних паперів, обліку прав за цінними паперами, управління активами інституційних інвесторів, що відповідає вимогам, установленим до такої діяльності законодавством.

Згідно Закону України “Про цінні папери та фондовий ринок” на фондовому ринку банки здійснюють такі види професійної діяльності:

- діяльність з торгівлі цінними паперами;
- діяльність з управління активами інституційних інвесторів;
- депозитарна діяльність [2].

Професійна діяльність з торгівлі цінними паперами включає:

— брокерську діяльність – купівля-продаж цінних паперів, що здійснюється банком як торговцем цінними паперами на підставі договорів-доручень чи комісії за рахунок клієнтів.

— дилерську діяльність – комерційна діяльність із цінних паперів, яка передбачає купівлю-продаж цінних паперів, що здійснюється банком від свого імені та за свій рахунок з метою перепродажу третім особам.

— андеррайтинг – діяльність з випуску цінних паперів за дорученням, від імені і за рахунок емітента шляхом організації підписки на цінні папери або їх реалізації іншим способом;

— діяльність з управління цінними паперами — це діяльність, яку здійснює банк як професійний учасник ринку від свого імені за винагороду стосовно довірчого управління цінними паперами, які належать на правах власності іншій особі, а йому передані у володіння.

Діяльність з управління активами інституційних інвесторів – професійна діяльність учасника фондового ринку – компанії з управління активами, що провадиться нею за винагороду від свого імені або на підставі відповідного договору про управління активами інституційних інвесторів.

Комерційні банки, які є учасниками Національної депозитарної системи, здійснюють такі види діяльності *депозитарної діяльності*: а) діяльність з ведення реєстру власників іменних цінних паперів; б) депозитарну діяльність зберігача; в) розрахунково-клірингову діяльність.

За станом на початок 2010 р. ДКЦПФР було видано 1 806 ліцензій професійним учасникам фондового ринку на провадження професійної діяльності, в тому числі: 736 ліцензій на провадження діяльності з торгівлі цінними паперами (з них – 161 банк); 297 – на провадження депозитарної діяльності зберігачів цінних паперів (з них 118 банків); 367 – на провадження

діяльності з ведення реєстру власників іменних цінних паперів (в тому числі 22 банки. Як бачимо, майже усі банки мають ліцензію торговця цінними паперами, більшість банків займається депозитарною діяльністю зберігача цінних паперів.

На ринку цінних паперів України в 2010 році переважали брокерська та дилерська діяльність торговців, частка яких становила відповідно 66 % та 33 %, інші види професійної діяльності не відіграють помітної ролі на ринку цінних паперів. Банки посідають провідне місце серед інших професійних учасників як торговці цінними паперами за обсягом виконаних угод, що займають близько 40 % даного сегменту.

Станом на початок 2010 року найбільшу кількість договорів на ведення реєстрів власників іменних цінних паперів з емітентами уклали реєстратори ЗАТ КБ „Приватбанк” – 1239 договорів, Промінвестбанк – 664 договорів, АКБ „Укрсоцбанк” – 408 договорів [3].

Отже, банки мають ліцензію торговця цінними паперами, більшість банків займається депозитарною діяльністю зберігача цінних паперів та виступають провідними фінансовими інститутами у формуванні інфраструктури ринку цінних паперів. Здійснення операцій з цінними паперами сприяє диверсифікації банківської діяльності та посиленню конкуренції у фінансово-кредитній сфері. Саме наявність конкурентного середовища визначає розвиток інноваційних фінансових методів та технологій, що в сукупності з іншими заходами щодо побудови розвинутої інфраструктури фондового ринку, забезпечить поступовий розвиток фондового ринку України.

1. Адекенов Т.М. *Банки и фондовый рынок*. – М.: Издательство “Ось-89”, 1997 г. – 160 с.
2. Закон України „Про цінні папери та фондовий ринок” від 23.02.2006 № 3480-IV.
3. *Матеріали офіційного сайту Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку* – <http://www.ssmsc.gov.ua/>

Т.С. Романюк

ДУ “Інститут економіки та прогнозування НАН України”

ІННОВАЦІЇ – ШОСТИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УКЛАД

© Романюк Т.С., 2011

Подолання глобальної кризи та вихід на нову хвилю інноваційного циклу лежить через розвиток шостого технологічного укладу. Появою цього поняття світ зобов'язаний вченому-економісту М.Кондратьєву. Вивчаючи історію капіталізму, М.Кондратьєв прийшов до ідеї існування великих – довжиною в 50-55 років – економічних циклів, для яких характерний певний рівень розвитку продуктивних сил (“технологічний уклад”). Як правило, такі цикли закінчуються кризами, подібними до сьогоденного, за якими слідує етап переходу продуктивних сил на більш високий рівень розвитку [2].

Сьогодні світ стоїть на порозі шостого технологічного укладу. Його контури лише починають складатися в розвинених країнах світу, в першу чергу в США, Японії і КНР, і характеризуються націленістю на розвиток і застосування наукоємних, або, як тепер кажуть, “високих технологій”. У всіх на слуху зараз біо- і нанотехнології, генна інженерія, мембранні і квантові технології, фотоніка, мікромеханіка, термоядерна енергетика — синтез досягнень на цих напрямках повинен привести до створення, наприклад, квантового комп'ютера, штучного інтелекту і кінець кінцем забезпечити вихід на принципово новий рівень в системах управління державою, суспільством, економікою [1].

За прогнозами вчених при збереженні нинішніх темпів техніко-економічного розвитку, шостий технологічний уклад вступить у фазу поширення в 2010-2020 роках, а у фазу зрілості вступить в 2040 році. При цьому в 2020-2025 роках відбудеться нова науково-технічна і технологічна революція, основою якої стануть розробки, які синтезують досягнення названих вище базових напрямків. Для подібних прогнозів є підстави. У США, наприклад, частка продуктивних сил п'ятого технологічного укладу становить 60%, четвертого – 20%. І близько 5% вже припадають